

AJANKOHTAISKATSAUS SASTAMALAN KULTTUURIKENTÄSTÄ

1. Kulttuuriasiain neuvottelukunta

Sivistyslautakunta on päättänyt 27.9.2023 § 90 että, kulttuuriasiain neuvottelukunnan toiminnan järkevöittämiseksi sivistyslautakunta pyytää neuvottelukunnalta vuosittain ajankohtaiskatsausta kulttuurikentästä seuraavan talousarviovuoden toiminnan suunnittelua varten.

Kulttuuriasiain neuvottelukunnan kokoonpanossa on edustus kaupunginhallituksesta ja sivistyslautakunnasta, kaupungin virkamiehiä ja kolmannen sektorin toimijoita. Kulttuuriasiain neuvottelukunta on kokoontunut vuosittain neljä kertaa. Kokoukset on pääasiassa järjestetty erilaisissa kaupunkimme kulttuurikohteissa niin neuvottelukunnan jäsenet ovat päässeet tutustumaan toimialueensa kohteisiin. Kulttuuriasiain neuvottelukunta tekee/antaa lausuntoja, aloitteita ja esityksiä, välittää tietoa toimijoiden kesken ja tekee tarvittaessa esityksiä sivistyslautakunnalle sekä toimii asiantuntijaelimenä. Neuvottelukunta on toiminnallaan ollut useamman vuoden edistämässä joko suoraan tai välillisesti muraalin hankintaa Sastamalan keskustaan ja kaupungin liittymistä prosenttiperiaatetta noudattaviin kuntiin. Hallintojohtaja Tapio Rautavan aloitteesta neuvottelukunta on toteuttamassa Sastamalan kaupungin ensimmäistä julkista teoshankintaa portfoliohaun kautta yhdessä STS:n kanssa uimahallin pääsisäänkäynnille. Hankinta rahoitetaan perintövaroin. Kulttuuriasiain neuvottelukunta osallistui kaupungin vaikuttamistoimielinten yhteiskokoukseen ja samalla huomattiin, että monet asiat koskevat kaikkien vaikuttamistoimielinten asiasisältöjä. Kaikki vaikuttamistoimielimet antoivat lausunnot Sastamalan kaupungin uudesta strategiasta ja strategiaan tulikin maininta myös kulttuurista näiden lausuntojen pohjalta. Neuvottelukunta on antanut esityksiä sivistyslautakunnalle kulttuuripalkinnon saajista. Kulttuuriasiain neuvottelukunta on hieno foorumi lisätä kulttuurin parissa toimivien keskinäistä ymmärrystä ja edistää kaupungin kulttuuripotentiaalin toteutumista. Kulttuuriasiain neuvottelukunnan kokousten pöytäkirjat löytyvät Sastamalan kaupungin kotisivuilta ja vuoden 2025 syksystä alkaen kaupungin asiainhallintaohjelma Dynastysta.

Kulttuuriasiain neuvottelukunta keräsi huomioita Sastamalan kulttuurikentän ruusuista, risuista ja kehittämiskohteista laajasti koko kulttuurikenttää kuulleen. Neuvottelukunta järjestää marraskuussa tilaisuuden, mihin kutsutaan kaikki halukkaat kulttuuritoimijat mukaan. Näin neuvottelukunta osaltaan lisää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta kaupungin kulttuuritoimijoiden keskuudessa.

2. Sastamala, kokoaan suurempi kulttuurikaupunki

Sastamalassa on rikas kulttuuriperimä ja hienoja tapahtumia. Sastamalan suurin vahvuus on poikkeuksellisen laadukas toimijakenttä kaupungin kokoon nähden. Meillä on paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti kiinnostavia sisältöjä, jotka nousevat aidosti paikan historiasta ja identiteetistä: kirjallisuus (esim. Mauri Kunnas, Aino Havukainen ja Sami Toivonen, Jukka-Pekka Palviainen, kustantamo Warelia) ja Kirjapääkaupunki, Vanhan kirjallisuuden päivät, Pukstaavi, Herra Hakkaraisen talo ja koko Kirjakortteli, Sastamala

Gregoriana ja keskiaikaiset kirkot, Akseli Gallen-Kallelan Jaatsi, Pirunvuoren Kivilinna ja monipuolinen vuosittain toteutuva kuvataidekesä (Sastamalan kaupungin kulttuuripalvelut, ArtPappila ja Sammaljoen galleria) ja ympärivuotinen näyttelytoiminta, Rautaveden kulttuurimaisema, Kiikoisten Purpurit, museot, Museo- ja harrasteajoneuvojen paraati ja muita alan tapahtumat sekä aktiivinen yhdistys- ja kyläkenttä.

Kaupungissa on myös aktiivisia, sitoutuneita toimijoita kulttuurin saralla – sekä ammattilaisia että harrastajia. Varsinaisten taiteen tekijöiden lisäksi meillä on yrittäjiä, jotka tukevat kulttuuria omalla panoksellaan. Sastamalassa asioita tapahtuu, koska tekijöitä riittää. Tilanne onkin lähes päinvastainen kuin monessa kaupungissa: toimijakentän potentiaali on kasvanut nopeammin kuin sitä tukevat rakenteet. Sastamalassa kulttuurinen sisältö on jo olemassa. Se on merkittävä voimavara. Meillä on myös runsaasti upeita paikkoja, joissa järjestää ulkoilmatapahtumia.

Sastamalassa on sujuvaa, pitkäjänteistä, joustavaa ja mutkatonta yhteistyötä kaupungin toimijoiden, kolmannen sektorin, yksittäisten henkilöiden, kulttuurimyönteisten yrittäjien ym. tahojen kesken. Kaupungista löytyy paljon erilaista asiantuntijuutta, sisältöjä ja vertaistukea kulttuuriteemoihin. Yhteistyö tuo leveämmät hartiat, laajemman näkökulman ja isommat resurssit tuottaa kulttuuritarjontaa, jossa voidaan kokeilla uutta tai tehdä isommin. Meillä on potentiaalia kasvaa. Yhteistyötä tehdään raja-aidat ylittäen.

Kulttuurikentässä hyvää on se, että Sastamalassa on paljon potentiaalia tuottaa myös matkailua edistävää kiinnostavaa kulttuuria. Matkalaiset ovat usein yllättyneitä pikkukaupungin monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Hyvä matkailukokemus jaetaan eteenpäin.

Sastamalan kulttuuritarjonta välillisine palveluineen, kuten kahvilat ja ravintolat, yllättävät asiakkaat positiivisesti.

Iso osa paikkakunnan kulttuuritarjonnasta on vapaiden toimijoiden käsissä. Rahoitus on vapailla toimijoilla aina liian pieni ja katkolla, mutta asialla on myös positiiviset puolensa: julkisvaroilla toimivilla on kaikenlaisia sidoksia, vapaat toimijat ovat ketteriä ja riippumattomia.

Täällä osataan konseptoida kulttuuritarjontaa taitavasti: esimerkkinä 'kirjakortteli', 'kirjakorttelin yö' jne. Varmaan tässä on kyse siitä, että paikkakunnalta löytyy kirkittävää benchmark jo melkein mihin vaan kulttuurin alalta.

Vakiintunut kulttuurikasvatussuunnitelma, Lasten ja nuorten kulttuuriviikot, ja niiden pedagoginen merkitys sastamalalaisten kulttuurikuluttajien kasvatustyössä on hieno osa kulttuurikaupungin toimintaa ja elinikäisen oppimisen kaarta. Lukeva Sastamala ja sen tekemä lukutaitotyö on hyvä esimerkki eri toimijoiden tavoitteellisesta yhteistyöstä.

Kulttuurikenttä kehittyä ja uusia avauksia tehdään koko ajan. Esimerkiksi vuonna 2026 järjestettiin Sastamalan kaupungin historian ensimmäinen avoin julkisen taiteen hankinta portfoliohakuna yhteistyössä Suomen Taiteilijaseuran kanssa. Taitelijaksi valittiin Kimmo Schroderus. Projektiin toi ja tuo kaupungille positiivista tunnettuutta taiteen kentällä ja ihmisten parissa. Julkisen taiteen hankinnat taiteen kenttään valtiotasolla kohdistuneiden leikkausten myötä ovat tällä hetkellä vähäisiä, joten portfoliohakumme sai myös mittavan määrän erittäin laadukkaita hakemuksia. Asialla on markkina-arvoa, koska Aamulehtikin huomioi Sastamalan positiivisessa mielessä aiheen kohdalta.

3. Kulttuurisisällöllä kukoistukseen

3.1. Viestintä, tunnustaminen ja tunnettuus

Sastamalan kaupungin tulee hyödyntää kaupungin markkinoinnissa ja viestinnässä kulttuurisisällöt kokonaisvaltaisesti. Kaupungin tulee osoittaa kulttuurin vaikutukset kävijöinä, euroina, matkailuna, ulkopuolisena rahoituksena, tunnettuutena, hyvinvointina ja vapaaehtoistyönä entistä paremmin ja tunnistaa tämä brändityönä ja voimavarana elinkeinoelämänkin kannalta.

Yksittäisten tapahtumien tukemisesta tulee siirtyä kulttuuriekosysteemin pitkäjänteiseen rakentamiseen. Valtakunnallisesti merkittäviä ja kaupungille elinvoimaa tuottavia toimijoita pitäisi kohdella strategisina kumppaneina, ei ainoastaan vuosittaisina avustushakijoina.

Kulttuuri- ja kirjakaupunkilaisuus tulee juurruttaa virkamiesten, luottamushenkilöiden ja kaupunkilaisten ajatteluun. Tarvitaan yhteinen kulttuuribrändi – ei niin, että kaikkien pitäisi näyttää samalta, vaan niin, että yhden kohteen kautta avautuisi koko kaupunki. Kirja, kuva, kirkot, musiikki, maisema ja paikallinen kulttuuriperintö ovat yhdessä enemmän kuin osiensa summa. Tämä on kaupungin tehtävä ei yksilöiden mielipidekysymys.

Sastamalan yli 1 500 neliökilometrin pinta-ala tekee saavutettavuudesta ja tapahtumien logistiikasta aivan eri mittaluokan kysymyksen kuin tiiviissä kaupungissa. Maantieteen aiheuttama lisätyö ja kustannukset pitäisi tunnistaa myös resursoinnissa. Siitä voidaan kuitenkin tehdä vahvuus. Kulttuuribussit, yhteisliiput, valmiit reitit, majoituspaketit ja eri puolilla kaupunkia sijaitsevien kohteiden yhdistäminen voisivat muuttaa pitkät etäisyydet osaksi kulttuurimatkailuelämystä. Samalla pitäisi osata tunnistaa suuret mahdollisuudet silloin, kun ne tulevat vastaan. Akseli Gallen-Kallela on tästä hyvä esimerkki: Jaatsin ja Gallen-Kallelan valtakunnallinen potentiaali on huomattavasti nykyistä suurempi, ja esimerkiksi vuoden 2025 juhlavuosi olisi voinut toimia koko kaupungin kulttuurimatkailun kärkenä.

Yhteen hiileen puhaltamista tarvitaan myös viestinnässä. Hienoille tapahtumille soisi näkyvyyttä myös kaupungin puolesta. Viestinnän henkilöresurssia täytyy lisätä, jos Sastamalan halutaan olla kokoaan suurempi.

3.2. Resurssit

Kirjapääkaupungissa tarvitaan riittävästi resursseja kirjaston toimintaan. Pääkirjasto on kunnostettava tilaksi, mikä on nykyaikainen ja viihtyisä olohuone asiakkaille sekä toimiva tila työntekijöille. Kaupunkilaisia laajasti osallistanut suunnitteluhanke (toteutettu vuonna 2020) toteuttaa nykyistä kirjastolakia ja voisi toimia runkona perusparannukselle. Kirjasto- ja tietopalveluiden henkilöstöresurssi ei ole riittävä.

Taiteen tekijöille ja kulttuuritoimijoille tulee mahdollistaa kohtuuhintaiset työskentelytilat. Kaupungin tilojen vuokrataso on kulttuurisisällön tuottajille liian korkea ja samanaikaisesti kaupungilla on useita käyttämättömiä tiloja. Kulttuuriasiain neuvottelukunta ehdottaa, että Sastamalassa otetaan käyttöön välitilamalli. Välitilamallissa tyhjillään oleva tila annetaan tietyksi ajanjaksoksi kulttuuritoimijoiden käyttöön ilman vuokraa ja vastineeksi kulttuuritoimija järjestää kaikille avointa toimintaa sopimuksen mukaisesti. Siitä on hyviä

kokemuksia muista Pirkanmaan kunnista ja sen käyttöönottoon on valmis malli. Välitilamallilla elävöitetään kaupunkikuvaa, mahdollistetaan toimijoille tiloja ja osallisuuden kokemus vahvistuu ja ehkäistään tiloihin kohdistuvaa ilkivaltaa.

Kaikkein tärkeintä on kuitenkin päästä eroon ajatuksesta, että koska kulttuuritoimijat ovat tähän asti pystyneet tekemään pienillä resursseilla lähes mahdottomia, he pystyvät siihen loputtomasti. Sastamalan kulttuuritoimijoiden sitoutuminen on kaupungille pääomaa, ei ehtymätön luonnonvara. Sastamala tavoittelee strategiassaan olevansa "kokoaan suurempi kaupunki". Kulttuurin osalta se on sitä jo. Nyt rahoituksen, johtamisen, brändin ja yhteistyörakenteiden pitäisi kasvaa samalle tasolle. Muuten vaarana on, että juuri se, että Sastamalassa on totuttu tekemään niin paljon niin vähällä, estää näkemästä, mitä tämän poikkeuksellisen kulttuurikentän ylläpitäminen ja kehittäminen todella vaatii. Ja se olisi suurin hukattu mahdollisuus.

Kaupungin luoma kulttuurimyönteinen imago ei kohtaa sitä todellisuutta, että kulttuuripalveluita tuottavien tuntiresursseja hiljalleen vähennetään. Vaikka vapaaehtoistyö on kulttuurityössä yleinen käytäntö, on hyvä tunnustaa se missä menee hyvän maun raja niiden hyödyntämisessä.

Pitää lisätä päättäjien ja kuluttajien ymmärrystä siitä, mitä kulttuurikohteet ja -tapahtumat vaativat toteutuakseen. Yhteinen vaikuttamistyö kaipaa pysyviä rakenteita. Kulttuurin merkityksestä pitäisi pystyä puhumaan päättäjille yhteisellä tiedolla ja yhteisellä äänellä, ei vain yksittäisten toimijoiden aktiivisuuden kautta.

Toimijat ovat erilaisia ja samat mittarit eivät toimi kaikille. Jokaisen toimijan taustalla vaikuttaa rahoittajien rahoitusehdot ja vaatimukset.

Lukutaitotyöhön, sastamalalaiseen kulttuuri-identiteettiin ja eriarvoisuuden vähentämiseen pitää panostaa jo lapsesta alkaen mm. järjestämällä kouluihin kirjailijavierailuita ja teatteri- ja museokäyntejä.

Kävijöiltä kuultua:

Eräs huittislainen henkilö sanoi kerran kaupunkisuunnittelun koulutuksessa osuvasti, että sastamalalaiset ovat ”kulttuurihömppää porukkaa”. Voisiko tuosta jalostaa jotain kulttuuria?

"Kun katson Tampereelta käsin ja toisaalta paljon Sastamalan kulttuurielämässä kulkeneena, jotkin helmet voisivat näkyä kirkkaammin Sastamalan ulkopuolelle. Kirjakortteli itse asiassa tunnetaan jo jollain tavoin, paljon vaikuttanee tähän Herra Hakkaraisen talon vetovoima. Jaatsi on täysin alitunnettu ja hyödynnetty upeana historiallisena kohteena. Sitten Romulan Taiteellinen Teatteri, pitäisi olla jo kuuluisa erityisesti Shakespeare-tuotannoistaan. Sastamala on todella kiinnostava ja värikäs kulttuurihistoriallinen kaupunki. Me tamperelaiset ollaan räkänokkia siihen verrattuna. Kaikella rakkaudella kotikaupunkia kohtaan."

"Ymmärrätekö te täällä Sastamalassa, mitä teillä oikein on. Miksi en tiennyt tästä mitään, ennen kuin vahingossa tänne saavuin"